

Рассмотрена государственная поддержка развития предпринимательской деятельности и ее информационно-консультационного обеспечения.

Государственное регулирование, предпринимательство, малый бизнес, частная собственность, консультационное обеспечение, занятость населения.

State support of development of entrepreneurial activity and her informatively-consultative providing is considered.

Government control, enterprise, small business, peculiar, consultative providing, employment of population.

УДК 336.717.8

СУЧАСНІ ПІДХОДИ БАНКІВ ДО ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ КЛІЄНТІВ

М. А. Ротаєнко, студентка*

Визначено економічну сутність депозитів у сучасних економічних умовах як для банків, так і для основної групи споживачів цих банківських продуктів – населення. Зазначено, що за останній час значення депозитів для населення дещо змінюється. Усвідомлення цього факту банками дасть їм змогу більш зважено підходити до розроблення депозитної політики.

Банк, ресурсна база, депозит, інфляція, відсоткова ставка, альтернативні види заощадження.

Останніми роками банківська система України потерпала від кризових процесів, які призвели до зміни економічних значень багатьох банківських продуктів, зокрема й депозитів. Саме тому нині важливим є питання визначення економічного змісту депозитного вкладу для основних учасників депозитного процесу – банку та населення, і виявлення причини зацікавленості останніми цим банківським продуктом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні автори приділяють велику увагу дослідженню економічної суті депозитів як ресурсів банку та способів щодо управління ними. Депозит як економічну категорію розглядали такі автори, як Т. Д. Косова, О. В. Васюренко, О. Р. Циганов, Є. Ф. Жуков, О. І. Лаврушина, А. М. Мороз, М. І. Савчук, Б. С. Івасів та інші автори.

Акцентування уваги на проблемах, пов'язаних із залученням та управлінням депозитами фізичних осіб це об'єктивне усвідомлення загальноекономічної ситуації. Саме тому це дослідження є логічним

*Науковий керівник – доцент Л. А. Аврамчук

відображенням реальних подій у банківському секторі України і наявність все більшої кількості наукових робіт з цього напрямку є підтвердженням того, що ефективність банківської діяльності через ситуацію, що склалася у фінансовій сфері, більше залежить від ставлення населення до неї, ніж від альтернативних та конкурентних джерел заощадження тимчасово вільних грошових коштів.

Усе це визначає актуальність даної теми та дає змогу окреслити завдання, поставлені авторами для досягнення відповідної мети. До таких можна віднести: визначення сутності депозитів для відповідних груп інституцій в сучасних економічних умовах, дослідження чинників впливу на досліджувану економічну категорію, визначення можливих альтернативних джерел заощадження коштів.

Мета дослідження – визначити сучасні підходи банків до залучення коштів клієнтів та напрями їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Для функціонування банку як фінансового інституту потрібні значні фінансові ресурси, які умовно можна поділити на власні, залучені та запозичені. Особливістю таких ресурсів є, насамперед, те, що, на відміну від підприємства, в якому найбільша питома вага припадає на власні ресурси, що визначають його фінансову стійкість, кредитоспроможність та інші показники ефективної діяльності, у банківській сфері найбільша питома вага припадає саме на залучені та запозичені ресурси, управління якими визначає ефективність функціонування не тільки банку, а й усієї фінансової системи держави. Розглянемо у цьому дослідженні саме залучені ресурси, які найчастіше набувають форми депозитів і від розуміння їх сучасної сутності та ролі залежить подальша робота банку з їх ефективного залучення та управління.

Щодо економічної сутності депозиту існують різні тлумачення цього терміна [1, 3].

Згідно із чинним законодавством, депозит – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Для залучення тимчасово вільних грошових коштів у населення банк повинен застосовувати комплексний підхід, який дасть змогу врівноважувати інтереси всіх учасників депозитного процесу та отримувати очікуваний результат. Підходи до залучення грошей змінюються через сприйняття населенням банків, що є цілком логічним: як тільки наявність банківських структур стала сприйматися як дійсно необхідний та, до того ж, зручний і прибутковий спосіб управління грошами, то й депозитний процес був спрямований на розроблення додаткових стимулів залучення, на висвітлення своїх конкурентних переваг та ін. Нині, через зміну відносин між цими учасниками, змінюються й підходи банків для залучення грошей і вони зосереджують увагу на дещо інших проблемах.

Саме тому розробка комплексного підходу до залучення тимчасово вільних грошових коштів – дійсно складне завдання, і під час його вирішення слід враховувати цілу низку аспектів – від макроекономічних показників до показників діяльності окремого банку. На сьогодні існує безліч підходів, за допомогою яких банк оптимізує депозитну політику, застосовуючи різний комбінаційний інструментарій (стимули залучення коштів), який загалом можна диференціювати на такі складові: відсоткову ставку, строк залучення, кількість та якість банківських послуг, ціну послуг (послуга конвертації), швидкість проведення зазначеної процедури, частоту користування даним банківським продуктом. Цей перелік не є остаточним, однак він дає змогу уявити всю складність процесу залучення коштів, оскільки, розробляючи депозитну політику, банк має знайти «золоту середину», яка забезпечує максимальну користь кожному учаснику депозитного процесу.

Не зменшуючи значущість кожного з наведених у переліку інструментів (стимулів) та виходячи із загального визначення депозитів для населення, депозитний вклад – це банківський продукт, за допомогою якого населення має можливість розмістити вільні кошти та отримати винагороду банку у вигляді відсоткової ставки. Найбільша увага у дослідженні сутності депозитів приділяється ставці відсотка та строку, на який розміщено депозит.

У загальному вигляді ставку депозитного відсотка розраховують відношенням суми грошових коштів, що сплачуються у вигляді відсотка, до суми коштів, отриманих у вигляді депозиту. Порядок нарахування і виплати відсотків, розмір відсоткової ставки за вкладом фіксуються в депозитному договорі. Відсоток має стимулювати вкладників до тривалого збереження грошових коштів на банківських рахунках, тобто, збереження коштів в організованих формах. Разом з тим, для банку ставка депозитного відсотка – це вартість ресурсу, вартість грошей, що залучаються, і від його розміру залежить не тільки депозитна, а й кредитна політика банку. Депозитна ставка, яку ще називають «банківський відсоток», залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів, які безпосередньо впливають на її розмір. До зовнішніх факторів можна віднести облікову ставку (ставку рефінансування комерційних банків), стан банківської системи, рівень інфляції в країні, попит на депозитні ресурси, політичне становище та інші. Внутрішнім фактором є депозитна політика банку та вартість кредитних ресурсів, тобто, банк самостійно вирішує необхідність у залученні ресурсів, при цьому, в разі жорсткої необхідності ресурсів, банківська установа підвищує ставку і навпаки.

Нині банківська ставка по депозитах є дуже низькою, що призводить до того, що вкладники не розглядають депозит як спосіб отримання прибутку. Причин для таких низьких ставок існує кілька, одна з них – банки не потребують значної кількості коштів, адже політика депозитних ставок формується залежно від потреби банків у фінансових ресурсах. Оскільки банки тільки почали поновлювати кредитування, то вони не мають великої потреби в додаткових фінансових ресурсах; згодом як,

тільки банки почнуть активне кредитування, відбудеться зростання депозитних ставок. Населення більш зацікавлене в короткострокових кредитах на невеликі суми. Оскільки кредити та депозити банків узгоджуються щодо строків, то ставки по короткострокових депозитах вищі за довгострокові.

Ще однією з причин зниження ставок по депозитах є зниження облікової ставки. Облікова ставка – один із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк установлює для суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучення та розміщення грошових коштів на відповідний період. Це основна відсоткова ставка, яка залежить від процесів, що відбуваються в макроекономічній, бюджетній сферах та на грошово-кредитному ринку. За період 2009–2010 рр. вона знизилася з 11% до 7,75%. Саме тому ставки по депозитах знижуються прямо пропорційно зниженню облікової ставки.

Безумовно, строк депозиту та банківський відсоток мають велике значення при розміщенні населенням грошей у банківській сфері, однак з урахуванням сучасних економічних реалій наперед виходять інфляційні процеси. Через це депозит розглядають не тільки як спосіб отримання певного прибутку. Основне призначення депозиту – це допомога вкладникам у боротьбі з інфляцією.

Якщо простежити ситуацію, що склалася по депозитах (див. таблицю), то можна констатувати, що депозит уже не є способом збереження грошей від інфляції, зокрема, він не дає змоги отримати прибуток. Інфляція вагомо зменшує прибуток вкладника, саме тому вона є перешкодою в отриманні достатніх прибутків від вкладання коштів у банки України.

Динаміка зміни депозитних ставок фізичних осіб (станом на 30.10.2013)

Валюта	Термін вкладу			
	1 МІС.	3 МІС.	6 МІС.	12 МІС.
UAH	14.00%	15.00%	19.00%	20.00%
USD	5.00%	7.50%	7.50%	8.00%
EUR	5.00%	6.00%	5.50%	8.00%

Отже, з огляду на ситуацію в країні, на неспроможність депозитних вкладів перекрити інфляцію та низькі ставки по депозитах, можна сказати, що депозит утратив своє економічне значення для населення. Вкладники заключають депозитні договори для отримання прибутку тільки у випадку значної суми коштів, а в інших випадках депозит – це спосіб збереження вільних коштів від прояву інфляційних процесів.

Проведене дослідження буде неповним без розгляду альтернативних джерел розміщення грошових коштів. До найпоширеніших можна віднести: накопичувальне страхування життя – фінансовий інструмент, що поєднує можливість накопичення й страхування. Можливість накопичення полягає в тому, що страхова компанія вкладає внески своїх клієнтів у різні

фінансові інструменти, завдяки чому фонди компанії збільшуються і вкладник через певний час отримує прибуток, а у разі виникнення страхового випадку отримує страхову суму. Так, вид страхування в Україні ще не набув поширення, але за кордоном більшість населення користується ним. Якщо порівняти його з депозитами, то, по-перше, населення обирає депозит, оскільки в такому виді вкладів більш висока відсоткова ставка. По-друге, громадяни України не звикли страхувати своє життя і виходячи на пенсію сподіваються на підтримку держави. Однак, поряд із цим, накопичувальне страхування життя має кілька переваг перед депозитами – це можливість не тільки отримати прибуток, але й скористатися послугами страхової компанії під час нещасного випадку, крім того, отримати достойну пенсію та передати її у спадок дітям.

Іншим видом інвестування вільних грошових коштів є вклади в дорогоцінні метали – це вклад у майбутнє, отримання прибутку за рахунок зростання вартості банківських металів на світовому ринку. Такий вид інвестування зручний тим, що не потребує грошових коштів, а тільки дорогоцінні метали, проте відсоткові ставки по вкладах у дорогоцінні метали є меншими, ніж по депозитах. Найбільшою перевагою цього виду інвестування є те, що це найнадійніший спосіб збереження грошей від впливу інфляційних процесів.

Також альтернативою депозитам є інвестиційні фонди – це спосіб інвестування грошей для групи інвесторів, за якого вартість інвестування цільових об'єктів розподіляється поміж всіма ними. Перевагою інвестиційних фондів над депозитами є різноманіття програм для вкладання коштів. Єдиний недолік цього виду інвестування – відсутність чіткої суми прибутку, адже законодавство забороняє гарантувати клієнтам інвестиційних фондів фіксований відсоток доходу, тому відсоток залежить від прибутків, які заробить фонд.

Ще одними конкурентами банків у залученні грошових коштів населення є кредитні спілки. Ставки по депозитах у кредитних спілках вищі, ніж у банків, а тому й прибуток звичайно вищий. Нині кредитні спілки держава контролює не так прискіпливо, як банки, отже, існує ризик неповернення своїх коштів через шахрайство. Саме тому держава планує детально перевіряти діяльність кредитних спілок та створити відповідний фонд гарантування вкладів депозитів кредитних спілок.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, існує багато альтернатив депозитним вкладам, які може використовувати населення. Головними перевагами банківських депозитів є фіксований відсоток та надійність збереження вкладів, адже банківська діяльність жорстко регулюється законодавством: банки мають фонд гарантування вкладів фізичних осіб, що дає ще більшу впевненість населенню при вкладанні коштів. З точки зору ризику, деякі альтернативи депозитам є більш ризикованими, ніж депозити, але й прибутки прямо пропорційні ризикам неповернення коштів. Населення може обирати будь-який спосіб вкладання коштів: це можуть бути як банківські депозити, які мають

фіксовані невеликі відсотки, так і дорогоцінні метали із захистом грошей від інфляції, або ж це можуть бути інвестиційні фонди з прибутком, який прямо пропорційний ризикам. Маючи вільні кошти, населення приймає важливе рішення щодо їх вкладання, спираючись на результат, який прагне отримати. Усе це призводить до виникнення жорсткої конкурентної боротьби за потенціальні фінансові ресурси не тільки між банківськими установами, а й серед інших фінансових інститутів. За таких обставин, прогноз, який можна зробити, для банківської системи невтішний – населення буде обирати альтернативні види вкладень, які хоч і не завжди приносять високі прибутки, але дають інші переваги у разі їх використання.

Список літератури

1. Про банк і банківську діяльність : закон України від 07.12.2000 № 2121-III / Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
2. Косова Т. Д. Банківські операції : навч. посіб. / Т. Д. Косова, О. Р. Циганов. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 372 с.
3. Облікова ставка Національного банку України. Національний банк України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Statist/Stat_data/discount_rate.htm

Определена экономическая сущность депозитов в современных экономических условиях как для банков, так и для основной группы потребителей этих банковских продуктов – населения. Отмечено, что за последнее время значение депозитов для населения несколько меняется. Осознание этого факта банками позволит им более взвешенно подходить к разработке депозитной политики.

Банк, ресурсная база, депозит, инфляция, процентная ставка, альтернативные виды сбережения.

The economic nature of deposits in current economic conditions both for banks and for the main group of consumers of banking products – population. In recent years the value of deposits for house holds slightly different. This realization banks, allowing them to more balanced approach to the development of the deposit policy.

Bank, resourcebase, deposit, inflation, interestrate, alternative forms of savings.